

Bədri Rəhmi
Eyuboğlu

SÖZÜN VƏ RƏNGİN SULTANI

Bədri Rəhmi Eyuboğlu 1911-ci ildə GİRƏSUNDA anadan olub. Erkən yaşlarında rəsm çəkməyə, şeir yazmağa maraq göstərib. "Şairimi olum, yoxsa rəssamımı?" - sualı ilə üz-üzə qalıb, amına seçim edə bilməyib, firçanı yerə qoyanda qələmi götürüb, qələmi yerə qoyanda firçanı.

İstanbul Gözəl Sənətlər Akademiyasını bitirdikdən sonra Parisə yollanıb. 1935-ci ildə vətənə qayıdıb.

Bədri Rəhmi Eyuboğlu "Ərzi-hal", "Qara tut", "Duz", "Üçü birdən", "Yaşadım", "Yeddi ərik ağacı", "Daş" və s. şeir kitablarının müəllifidir. Ölümündən qırx il keçməsinə baxmayaraq? bu gün də həm şair, həm də rəssam kimi populyardır.

SƏNİ DÜŞÜNDÜM...

Susadım,
Üç alma soydular,
üç də portağal,
Şirolərini çəkdim başıma,
Bir fincan suyun
yerini vermədi -
Yatmadı susuzluğum...

Acdım,
Quş südü,
bir də kişmiş gətirdilər,
Ye dedilər,
Gözümə töpdim,
Bir tiko kömbanın
yerini vermədi -
Keçmədi aclığım...

Səni düşündüm, sevdiyim,
şükr edərək,
Su kimi əziz,
Çörək kimi mübarək olasan.

KİMİ
Kimi günəşi düşünür -
Van Qoq olur.
Kimi yağışı düşünür -
Şopen olur.
Kimi iki vur ikini
düşünür -
Eynşteyn olur.

Kimi, sadəcə, insanları
düşünür -
Bax, o bədbəxt oğlu, bədbəxt
Adam olur, adam...

QORXU

Tezdən, işə gedərkən,
Ölümü gördüm, ölümü.
Qəfildən çıxdı qarşıma,
Heç nə olmamış kimi
Girdi qoluma
Və qorxma dedi...

Səni düşündüm,
sevdiyim, şükr edərək,
Su kimi əziz,
Çörək kimi mübarək olasan

PARAMPARÇA

Ağac bütöv,
Meyvə bütöv,
Işıq bütöv,
Mənim dünyam paramparça.

Bir böyük güzgü qırılmış,
Qırılmış, yero tökülümüş,
Üstünə qitələr,
Ölkələr düşmüş,
Düşmüş, amma paramparça.

Yarpaq-yarpaq yapışdırdım,
Diyar-diyar dolayırdım.
Bir ocaqdır, alışdırdım,
Yandı, amma paramparça.

KAĞIZ GƏMİ

Kağızdan bir gəmi düzəltədim,
kiçik...
Ya beş öpücük siğar içinə,
Ya on öpücük.
Bacım
on öpücük batırdı
bu gəmini dedi.

Güldüm:
nə danışsan,
lap on beş öpücük də tutar.

Anam:
-Amandı, - dedi,
Dənizin dalğasına tab gətirməz,
Burax bağcımızdakı
hovuzda üzsün.

-Yox, - dedim.
Üz tutdum dənizə - sarı -
İslanmasıyla
batması bir oldu gəminin...
Düşündüm:
öpücük əvəzinə
küfr və bomba yükləyədim,
zavallı sulara üzürdü hələ...

YARADANA MƏKTUB

Ulduzların cilvələndikləri yerdədirlər,
Buludların, əskik olmasınlar.
Eyni minval ilə
səndən gəlib, sənə gedirlər...

Dənizlərin
doldurduğun kasalarda çalxalanırlar -
Nə bir damcı artmış,
nə bir damcı oksilmişlər.

Dağların ayaqlarımızca
çox, çox böyük gəldi,
Onları, bir dəfə də olsun, geyon olmadı.
Daha dünən öləndən çıxmış kimi
hamısı yepyəni, təptözdi,
Köhnələn bir şey varsa.

ömrümüzü, ömrümüz.

Biz hər ölən ağacdən
məscidlərimizə dirək düzəldirik.
Maraq üçün soruşuram:
Bəs sən, son ölən insanlardan
nə düzəldirson?

* * *

Sənə böyük səhərlərdən
bohs edəcəyəm, təsunum,
ən böyük məscidlər orda tikilir,
ən kiçik məzarlar orda qazılır.
ən qara yazılar orda yazılır...

Böyük şəhərlərə uyma, təsunum,
Elə bir yerdə yaşa ki,
kiçik, amma sənənin olsun.
Hər qarış torpağın
alınımın tərini düşsün,
Hər ağacının hər buduğuna
ələn çatsın,
Küçələrində tanımadığın
üz olmasın,
Ən uzaq məhəlləsində də
xəbərin olmadan kimisə ölmasın.

QARA SEVDA

... gözələkdən gözələrimin
kökü saralmışdı,
nəhayət ki, gəlib çıxdı -
bir dilimi zəhər, zoqqum,
bir dilimi candan şirin.

Nağil kimi cəndi göy üzündən,
Üstlədi
cümlə eşq hekayələrini.

Madam ki,
gəldi qara sevdə,
Əlvində sevinəcə,
Əlvində uçan quşa,
Əlvində dosta, əlvində.

Çox şükür,
çox şükür, gəlib çıxdı -
Nə bilim,
Bir dilimi zəhər, zoqqum,
Bir dilimi candan şirin.

ƏRZİ-HAL

Ya rəbb!
İnsandan çəkdiyim yeter,
Göyündən
payıma nə düşürsən, onu ver.
Eybi yox,
Lap məndil qədər olsun,
torpağımı ayır,
Məni bəsləyəcək ağacı göstər.

Ya robb!
İnsandan çökdiyim yetor,
Yalnız sənin olın
toxunsun ömrümə,
İstər azad elə,
İstər məhkum.
Yalnız sən istə
canımı məndən,
İstə,
qorxmadan, çəsmadan verim.

ÜÇ DİL

Ən azından
üç dil biləcəksən,
Ən azından üç dildə düşünüb.
üç dildə rəya görəcəksən.
Ən azından üç dil:
Biri ana dilin -
Əlin-ayağın qədər sənin,
Ana südü kimi dadlı,
Ana südü kimi müftə
laytalar, nağıllar,
hatta küflər də.
O birilər yeddi qat yad,
Hər kəlmə aslan ağzında.
Hər kəlməni
dişinlə, dırnağında
sökmək çıxardacaqsan,
Nə bilim hardan...
Ən azından
üç dil biləcəksən,
Ən azından üç dildə
Canım-gözüm demosini,
Qırmızı gülmə
alt var demosini,
Hara incodirso,
ordan qopsun demosini,
Atın ölümü
arpadan olsun demosini,
Keçini qayadan uçuran
bir çəngə oturd demosini,
Həm də bunları
gumbur-gumbur demosini biləcəksən.
Ən azından üç dil biləcəksən,
Ən azından üç dil.
Çünki sən nə tarix, nə coğrafiya...
Nə osan, nə busan...
Oğlum, tosunum,
Sən avtobusa gecikmiş
Bir millətin çocuğusan.

ŞAHİD

Yaşadım!
Şahidmi istəyirsiniz?
Mənəm şahidim
orik ağaclarıdır,
bir də ulduzlar.
Yaşadım!
Şahidmi istəyirsiniz?
Mənəm şahidim
Əncir budaqlarından süzülən sıld,
Yonca biçənlərindən gələn nəfəs,
Xoruz pipiyindən daman qan,
Yollar, yollar
və bir də türkülördür.

ŞEİR

Evlorin üstü örtülü,
Bütün şairlər
göy üzünə ponçerodan baxırlar,
Yuvaların üstü açıq,
Amma quşlar şeir yazmazlar...

İSTANBUL DASTANI

İxtisarla

İstanbul deyincə
ağlıma qağayı gəlir,
Yarısı gümüş, yarısı köptük,
Yarısı balıq, yarısı quş.
İstanbul deyincə
ağlıma nağıl gəlir -
Biri varmış, biri yoxmuş...
İstanbul deyincə
ağlıma Gülcəmal gəlir,
Anadoluda,
torpaq bir damın altında
türküler söyləyirdi, nağıllar danışardı,
Bir sözüna qoşulub
gedordik İstanbula,
Bir sözüna qoşulub
gələrdik İstanbuldan.
Onun İstanbulunda
bulaqlardan süd axardı,
Onun İstanbulunda
qappuru qurumuş
ağaclar yarpaqlayardı...

İstanbul deyincə
ağlıma stadion gəlir,
Güno-günoşə qarşı
iyirmi beş min adam,
Hamısının da dilində
İstiqlal marşı...
İyirmi beş min adamlıq
bir aydınlıq içində
oriyərəm sevincəndən,
İstəsələr bir qırmızı qərənfil kimi
qorarıb verərəm ürəyimi.

İstanbul deyincə
ağlıma Yahya Kamal
gələrdi bir zaman,
İndi Orxan Vəli gəlir.
Nə vaxtdı
diliimin ucundasan, Orxan Vəli,
Nə vaxtdı
sənin dadın, sənin duzun,
sənin gözün, sənin üzün.
Yaralı bir göyərçin kimi
Başımın üstündə fırlanır
Və bir şeirin
səssizcə gəlib qonur

ürəyimin başına.
Dəli edər insani bu şəhər, dəli,
Qulaqların cingildəsin, Orxan Vəli.

İstanbul deyincə
ağlıma Sobiyom gəlir,
boynunda bir gül çələngi.
Bahar hardan gəlirsə,
Sobiyom də ordan gəlir,

Topodən-dırnağa
günöşür, torpaqdır, anadır -
Biri küroyında,
biri qucağında,
biri qamında...

İstanbul deyincə
bir türkü gəlir ağlıma:
"Yeddi təpə üstündə qurulmuş
İstanbul,
Gümüş-gümüş balaqları
put-pul,
İşqdanımı, sudanımı hörlülmüş,
Bilməcədi, di gol bul..."

* * *

Bu imiş
qismotimizə düşən Tanrıdan,
Narahat olmasın,
gəldik, gedirik.

Halbuki
çox gözəl başlamışdı
hekayomiz.

Başımızın üstündə
ehsan misali göy,
Ayağımızın altında
min bir ləzzətli torpaq,
Gözümüzədəq nur,
dizimizdə taqət,
On barmağımızda

on hünər vardı.
Dünyasını abad etdik,
Bir can verdi bizo,
min can alır,
Gedirik, gözümüz arxada qahr...
Açın qapıları, açın,
Gəlirik, gəlirik, gəlirik...
Gözümüz tox, könlümüz tox -
Məzarına gəro
uzadər ayağımı ölümlər...

TÜRKİYƏNİN TÜRKÜSÜ

Narın içində - dənə,
Əriyin içində - çayrdək,
Mənəm içində -
Vətən, vətən, vətən!

Toy hopduraram
yurdumun hüsnünə...

Türköm
ilik-ilik, qan-qan -
Bir dilim Trabzon pendiri,
Bir ovuc yun,
Bir çimdik çovdar.
Bir tuam Şilə bezi,
Yoni topodən-dırnağa kimi.

Narın içində - dənə,
Əriyin içində - çayrdək,
Mənəm içində -
Vətən, vətən, vətən!
Toy hopduraram
yurdumun hüsnünə...

Rossamam -
obalarımızdan süzülüb gəlir

naxışlarım,
Şairəm -
canım qurban
insan otri verən şeirlərə.

Nə zaman
Nuh öfyanından qalma
bir türkü dinləsəm
şairliyimdən utanaram.

Ah, bu türküler -
hiyləsiz, çılçıtpaq,
kişisi kişi, qadını qadın,
Qaş qaş, gözü göz,
Biçağı bıçaq, yarısı yara.
Budur söz, budur səs, budur rəng:
"Uzun qovaq qırcım-qırcım qıcılar,
Vallah, bunun ürəyində sancı var..."

Ah, bu türküler,
Nə yazanı ballı,
nə qoşub-düzəni.
Altlarında imza yox...
Amma içlərində ürok var, ürok,
Sevişdikcə sevişən,
Döyüşdükcə döyüşən,
Çoçuq kimi gütlüb,
Yara kimi inloyon...
Necə unudar, necə,
Ömründə bir dəfə
Türkiyənin türküsünü dinləyən?

DƏNİZ DEDİYİN

Dəniz dediyin bir əkin yeri,
Günlü gül, tikani tikan, toxumu toxum.
Torpaq kimi verimlik,
torpaq kimi mərd,
Botına-borakətina qurban olduğum.

Dəniz dediyin bir əkin yeri -
Ucsuz-bucaqsız...
İnsanı
Dost kimi güldürür,
Dost kimi ağladır.

Dəniz dediyin bir əkin yeri,
Atadır, anadır, qaradaşdır.
Əlin dəyər-dəyməz ürperər,
Sevincindən çatlar
min bir yərindən,
Nəyi var, nəyi yox,
çıxarıb verər.

Dəniz dediyin bir əkin yeri
Onun üçün
Bir damla alın təri
Yağış dolu
buluddan min qat qiymətlidir.

* * *

Sənin güllərin hər yerdə açar,
Dağda, aranda, çöldə, səhrada,
Səhra bir az sübhəli,
Amma günlərin bir günü
orda da açarını, açar.
Səhra dediyin
sevindiyindən qanadınlar uçar...
Sənin güllərin hər yerdə açar,
Bəs mənəm güllərim?
Sevinən uşaqların üzərində, bir,
Xeyirxah insanların gözələrində, iki.
Əfv etməyi bacaran
üröklərin on dərin yerində, üç...

Hazırladı:
DİLSUZ

